

**Tartu noorte
OSALUSKOHVIK
09.01.2019
Kokkuvõte**

Osaluskohvikus saavad otsustajad ja noored kohvilaua ümber arutada ühiselt olulisi teemasid. 8 teemavaldkonnas oli kavandatud igaihes 2 aruteluringi, seoses osalejate ümbergrupeerumisega toimus 15 aruteluringi. Aruteluringe juhtisid linnajuhid (abilinnapead, üksuste juhid), kokkuvõtteid tegid kultuuriosakonna töötajad. Laudkondades olid ergutajate rollis ajakirjandusüliõpilaste ühingu MTÜ 4Dimensioon liikmed. Kokku oli osalejaid ca 80. Raekoja ruumides toimunud osaluskohviku korraldas kultuuriosakonna noorsooteenistus.

Laudkond nr 1. Teema: Noore õigused seaduse silmis, juht Anneli Apuhtin, kokkuvõtte tegija Airi Park

- Noorte sõnul on vanus olnud takistuseks nt töö otsimise puhul, neid ei võeta vähese vanuse tõttu tõsiselt, erinevatel üritustel osalemiseks peab lapsevanemalt luba küsima, sh nt ka noortevolikokku kandideerimiseks.
- Internetist saavad tellimusi teha ka alaealised, kuna uued pangakaardid annavad selleks võimaluse. Seega tuleks noortele tutvustada tollimaksu seadust, kuna paljud ei tea sellest enne, kui tellitud asjade eest peab tolli maksuma hakkama.
- KOV valimised: valivad need, kes teemaga kursis. Noori ei puuduta antud lubadused, seetõttu ei minda ka valima. Noorte arvates on ühiskonnaõpetust liiga vähe, et valimiste ja poliitika teemat tundma õppida. Valimistel mittekäimine on mitmes riigis karistatav, nt Belgias ning seal hääletavad 95% valimisealistest inimestest.
- Nooreks olemise eelised: tasuta hambaravi, odavamad kinopiletid, ravikindlustus, odavam bussipilet, tasuta üldharidus, huviringid, lasteaed, koolitoit, eksami kordustegemine tasuta.
- Arsti juures käimine: kas alaealise puhul peab vanem kaasas olema? Alati ei ole seda nõutud. Arsti juures saab noor enda isikut tõendada õpilaspiletiga.
- Vanema nõusolekul võib abielluda alates 15. eluaastast. Alaealiselt vanemaks saades otsustatakse enda lapse eest, kuigi enda eest veel otsustada ei või.

Laudkond nr 2. Teema: Kultuuripealinn 2024 noortele, juht Marleen Viidul, kokkuvõtte tegija Kristiina Avik

- Selleks, et inimesed siia jääksid, peaks olema Tartus mugavam liiklemine ja parem transpordiühendus, lihtsam elu alustada, välismaailmaga parem ühendus. Tartu on rattalinn. Tartu on hea ja kompaktne, et siin rattaga liikuda ning seda peaks veelgi arendama. Puudu on ruumist, kuhu saaks külma ilmaga sisse astuda ja lihtsalt olla. Karlovas võiks üks väga ilus värviline tänav olla.
- Juba on olemas hea ülikool, pargid (mida peaks säilitama), Emajõgi, kultuurimälestised. Välismaalastele jääb silma tänavakunst ja Tartu ukсед.

Tänavafestivalid on huvitavad, samuti sellised toidukohad/üritused, mis tutvustavad teisi kultuure.

- Tartu kultuuri epitsentrid on teater Vanemuine ja Raekoja plats.
- Tartus vajaks parandamist: Raekoja platsi jõulutunne, ühtsustunne, Annelinn lähemale linnale, turvalisus, kuvand, koostöö linnaosade vahel. Tartus on võrreldes Tallinnaga vähe kultuuriüritusi, siia võiks nt rohkem näituseid jõuda.
- Noori kõnetavaid sündmusi toimub kõige rohkem Aparaadikeskuses, Genialistide klubis, kõnetavad ka Comedy Estonia tegevused. Noortekeskused võiksid samuti koostööd teiste asutustega teha, nt Genialistide klubiga, et noorteni rohkem jõuda. Samuti peavad noortekeskused tegelema mainekujundusega ning info levitamisega.
- Noored veedavad palju aega koolides, kuid koolipäeva lõpus käiakse huvikoolides, tegeletakse harrastusspordiga, käiakse parkides, kinos (tavakinode võrk on Tartus väga hea, samuti võiks elektriteatrit rohkem reklaamida), kohvikutes.
- Tartu võlu on see, et ta on piisavalt suur ja piisavalt väike. Tartus on mõnus ja keskendumata ei peaks sellele, et rahvast siia kindlasti juurde saada.

Laudkond nr 3. Teema: Sõltuvusained – miks tarvitatakse ja kuidas ennetada? Juht Piret Väljaots, kokkuvõtte tegija Ave Paul

- Narkootiliste ainete tarbimine noorte hulgas on probleem, aga pigem mujal Eestis, Tartus mitte nii väga. Narkootikumide tarvitamine oleneb seltskonnast, milles noor liigub ja kellega suhtleb ning kodusest kasvatuses.
- Ecstasy kasutamine suureneb, on juba alkoholiga samal tasemel. Ecstasy maksab vähem, kui alkohol. On kergesti kättesaadav ja väga levinud. Samuti on väga populaarne huuletubakas, mida kasutatakse isegi tunni ajal, kuna õpetajad ei reageeri selle tarvitamisele. Kasutamine on mugav – ei paista silma (vs – alkohol ja sigaret – lõhn ja tarvitamine paistab silma). Huuletubakat kasutatakse, kuna on kergesti kättesaadav, annab „võimsama laksu“ kui sigaret.
- Sõltuvusainete tarvitamise põhjused: südamevalu, raskused koolis õppimisel, stress, vale seltskond, perekondlikud probleemid, uudishimu, mõte, et elus peab kõike proovima jms. Samuti aitavad sõltuvusainete tarvitamisele kaasa täiskasvanud, kes hangivad noortele alkoholi. See, kui me ei oska stressi maandada, aega maha võtta ja lõõgastuda ilma väliste abivahenditeta (alkohol, telefon, narkootikumid, lohutussöömine jne) tõukab otsima lahendusi lõõgastumiseks. Koolides on katsetatud vaikuseminutitega selle lahendusena.
- Sõltuvusainete tarvitamise ennetamiseks pakutakse välja spetsiaalseid tunde, kus sellest rääkida, eriti just sellest, mis võib tulevikus juhtuda, kui tarvitada narkootikume. Kuna noore inimese aju veel areneb, siis kui tarvitatakse narkootikume, on närvirakkude taastumine raskem. Soovitatakse tuua välja alternatiivseid tegevusi ja võimalusi, kuidas saavutada nõ narkootilist efekti: saada õnnelikuks, leevendada stressi, et tegevus pakuks pinget, kuuluda gruppi mingi muu ühistegevusega jne.
- Toimida võiks vahetundide ajal koridoride ja korruste jaotamine erinevateks tegevusteks – ühel korrusel jooksmine ja möllamine, teisel korrusel võimalus

rahulikult kaaslastega juttu ajada, kolmandal korrusel võimalus veeta vahetund täielikus vaikuses (nt raamatut lugedes, muusikat kuulates, mediteerides). Seda varianti kasutatakse osades Eesti koolides.

- Sõltuvus on haigus. Tasub süveneda põhjustesse, miks minnakse sõltuvusainete tarvitamise teed. Poliitikud peaksid põhjustele tähelepanu pöörama.
- Noorte arvamust on alati mõjutanud teised noored ja nende käitumine. Kui narkootikumide tarvitamine muutuks noorte hulgas tabuks, mõjutaks see noori päris oluliselt.
- Mida teha, et tarvitataks vähem: suitsunurgad, suitsuvabad alad, peab tegelema probleemiga, et miks tarvitatakse. Noor kardab abi otsida, ei julge probleemist rääkida. Peab teavitama abisaamise võimalustest, näiteks kui on olemas mingi infoliin, siis seda reklaamima. On vaja, et sõitlased räägiks oma kogemustest.
- Julgus ja teadlikkus on juba ka tõusnud, nt 90ndatel sõideti jooles olekus, tänapäeval on seda hulga vähem. Hoitakse ka sõpradel silma peal, et ei läheks jooles seisundis sõitma. Suur probleem on "passiivne joomine", nt võiks olla noorte meelelahutuskohdades ja pubides-klubides tasuta vesi joomiseks.
- Aitaks see, kui noored teadvustavad (mitte ainult ei tea) sõltuvusainetega seotud riske, et noored oskavad ja soovivad valida sõltuvusvaba elu, kuid ühtlasi on neil teadmine, et neid ei heideta ühiskonnast välja, vaid pakutakse abi, kui nende tehtud valikud on olnud sõltuvusainete tarvitamise kasuks. See suhtumine algab aga igapäevast meist.
- Tuleb sõpru innustada abi otsima! Teavitamine nooremate sihtgruppide hulgas! Sõpra tuleb mõista, mitte hukka mõista.

Laudkond nr 4. Teema: Noorte kaasava eelarve, juht Monica Rand, kokkuvõtte tegija Hemminki Otstavel

- Üldjoontes jagunesid osaluskohtades osalenud noored kaasava eelarve osas kaheks: ühed, kes ei olnud sellest midagi kuulnud; teised, kes on midagi küll kuulnud, kuid pole ise varasemalt vanusepiiri tõttu hääletada saanud (osalejad olid 15-aastased, kaasava eelarve hääletusel saab osaleda alates 16. eluaastast).
- Noorte üldine soovitus oli rohkem tähelepanu pöörata vahetu kontakti tekitamisele, näiteks koolides info jagamine klassijuhataja tunnis, ühiskonnaõpetuse tunnis, infovahetunnis, noortekeskustes infoõhtute/infotundide korraldamine jms. Seega tuleks kindlasti rohkem tähelepanu pöörata koolide ning õpetajate rollile info levitamisel. Lisaks soovitati rohkem kasutada sotsiaalmeediat ning just noortele suunatud kampaaniaid. Samas toodi välja, et sotsiaalmeedia ei pruugi olla enam kõige efektiivsem kommunikatsioonivahend, kuna seal levib nii palju reklaami ja muud spämmi, et informatsioon kaasava eelarve kohta võib seal muu müra sees lihtsalt ära kaduda.
- 2018. aasta kaasava eelarve teavituskampaania kohta toodi välja, et sellest väga ei kuuldud ei koolis ega pereringis. Informatsiooni kaasava eelarve hääletuse kohta levitati aktiivselt nendes koolides, mis ise oma ideedega osalesid või olid varasematel aastatel osalenud. Lisaks pöörati tähelepanu sellele, et nt kaarsillale ideetahvlite ning

bussipeatuste reklaamide väljapanek noorte jaoks oma eesmärgi ei täida, kuna inimesed ei jää nende arvates selle pärast tänava peal seisma, et infot lähemalt uurida.

- Lahedad ideed, mis noorte tähelepanu köidaksid:
 - Rattateede äärde veevõtupunktide rajamine;
 - Jalgratta rataste pumpamisvõimaluste loomine;
 - Linnaruumis rohkem seinamaalinguid;
 - Noortele vanuses 15 – 17 eluaastat suunatud värskes õhus vaba aja veetmise võimaluste loomine, nt noortele suunatud väljõusaalide rajamine; Skatepargi loomine, kus saaksid noored nii sõita kui ka niisama istuda ja sõpradega aega veeta; lauatennise laudade rajamine linnaruumi (hetkel olemasolevate juures pikad järjekorrad); kooskäimise ja koosistumise kohad lisaks Pirogovi platsile, millel noorte seas hetkel pigem negatiivne maine.
- Ühiselt leiti, et oleks mõistlik alandada kaasava eelarve hääletamise vanusepiiri 14. eluaastale. Osalejate hinnangul on palju asjalikke 14–15aastaseid noori, kellel on häid ideid. Noorte hinnangul oli just nende jaoks 15. eluaasta see, kui hakati rohkem tuleviku peale mõtlema.
- Senine suhteliselt madal noorte osalus kaasava eelarve hääletusel on tingitud sellest, et info ei jõua nendeni. Üldiselt ollakse aga teemast pigem huvitatud.

Laudkond nr 5. Teema: Noorte õpilasfirmad, juht Raimond Tamm, kokkuvõtte tegija Laura Kalas

- Tartu tegeleb väga aktiivselt ettevõtlusega, kuid ettevõtlusaktiivsus ei ole Tartus väga kõrge. Seetõttu on väga oluline roll ka õpilasfirmadel. Õpilasfirmade loomise puhul on koolides abiks õpilasesindused. Algkapitali osas saab paluda sponsoritelt abi.
- Ettevõtjaks saamise juures kardetakse ebaõnnestumist, samuti puudub algkapital, noorte teadlikkus on madal, koolides ei räägita neil teemadel väga.
- Võimalused teadlikkuse tõstmiseks: juba põhikoolis valikaineks majandus, majandusalane huviring, loengud koolides, anda noortele rohkem võimalusi sellel teemal kaasa rääkida, ettevõtete juhid võiksid koole külastada. Ettevõtja on pigem au sees, seega võiksid enda kogemusi noortega jagada.
- Info kättesaadavust õpilasfirmade loomise võimaluste osas kooliti ühtlustada. Kui noored teavad rohkem õpilasfirmade ja ettevõtlikkuse teemast, tekiks ka rohkematel huvi selle vastu. Ka koolid julgustavad õpilasfirmadega katsetamist, nt toetavad koolid tihti õpilasfirmade loomist teatud kulude katmisega, nt transpordikulude.
- Vanemad peaksid olema eeskujuks, et võib proovida ning eksimine on normaalne, kui sellest õpitakse, nt startup'ides tihti juhtubki, et alguses ei õnnestu ning see on okei.

Laudkond nr 6. Teema: Noortesõbralik linnaruum, juht Reno Laidre, kokkuvõtte tegija Külli Hansen

- Raadil võiks olla vähem vanu maju, kesklinnas on mõnus ja ilus. Atlantise parki uusi maju ei taheta, seal on hea jalutamas käia. Pimedal ajal Toomemäele ja Annelinna parkidesse ei julge jalutama minna.

- Uued bussiliinid rikuvad noorte jaoks päris palju võimalusi ära ja ei saa enam igasse trenni minna, kuhu võib-olla tahaks. Bussisüsteem võiks olla parem, sest noored kasutavad seda väga palju. Tarvis oleks nt bussi, mis sõidaks Raadilt Tähtverre. Uue skeemiga tuleb bussi kesklinnas vahetada, kuid kuna tihti bussid hilinevad, tuleb liikuma hakata palju varem, et jõuda õigeaks ajaks trenni.
- Kergteed on head, hea uus tee on Salvesti juures. Talvel on pigem kasutuses bussitransport, kuid kui kergteed oleksid puhtad ja mitte väga libedad, saaks neid ka talvel kasutada. Sellisel juhul saaks teadvustada ka jalgratta talvekummide turvalisust ning teed oleksid ka talvel ratturitel kasutuses.
- Talvisel ajal võiksid noored rohkem suusatada, kuid Tähtvere suusarajale on bussiga ja suuskadega ebamugav minna. Lahendus võiks olla lihtsamad ja lühemad suusarajad kodule lähemal. Suvel kasutatakse ka välijõusaale väga palju. Talvel tehakse trenni pigem siseruumides. Siseruumide seisukohast on peegelsaalide puudus ning nende kallidus noortele alustavatele koreograafidele – 20 eurot tund. Samuti on puudus sellisest peegelsaalist, kuhu saaks minna jalanõudega.
- Suvises Tartus oodatakse tagasi Lille Noortekeskuse poolt korraldatud noortenädalat, kus olid nt streetants, slackline, näomaaling jm.
- Suvel on olnud ka olukordi, kus rallirada on täpselt koduukse eest mööda läinud ning koju minnes on raja turvajad ebameeldivad olnud. Oleks vaja varem infot suursündmuste ja liikluspiirangute kohta, nt ralli, maraton jne.
- Rohealad on noorte jaoks olulised ning neid ei tohiks ka kesklinnas ära kaotada. Emajõe äärsed rohealad võiksid olla rohkem hooldatud ning seal võiks olla rohkem istumiskohti. Suundudes lauluväljaku poole on pärast külakiike väga pime ja õudne, sellega peaks midagi ette võtma.
- Tartu võlu on selle roheline. Kui midagi luua rohealade asemele, nt Atlantise parki, peab ehitise keskkonda väga hästi sobituma. Oluline on olemasolevat loodust säilitada, nt on praegu Atlantise pargis plats, kus saab joogat teha. Hiinalinnas olev park (pärast aiamaid) peaks olema rohkem korras, rohkem istumiskohti ja valgusteid, et ka talvel oleks turvaline jalutamas käia.
- Annelinnas ei ole piisavalt parke. Prisma juures on väike ala, kuid seal ei ole istumiskohti ja head valgustus. Üleüldiselt peaks rohkem lampe ja pinke olema. Spordiväljaku on aga tihti hõivanud mitte väga sõbralikud inimesed, kes noori sealt ära ajavad. Kergliiklusteed on seal aga väga head. Korras ja hea valgustusega pargid ja kergliiklusteed on atraktiivsed ning innustavad ka rohkem liikuma.
- Kivilinna bussipeatuse juures ei ole läheduses võimalik osta bussipileteid, see võimalus võiks olla läheduses asuvas Konsumis.
- Noored tunnevad ennast üldiselt Tartus turvaliselt, kui nad näevad politseipatrulle ka ringi liikumas, kuid on kohti, kuhu eriti minna ei julgeks, nt Hiinalinna mets, Annelinnas Mõisavahe, varasemalt ka Pirogovi plats. Vahepeal on ka Emajõe ääres, turu taga probleeme. Probleem on linnaruumis suitsetamine, võiks olla kindlad kohad, kus see on lubatud.

- Mänguväljakud ja spordiplatsid on head, suvel on ka piisavalt kohti, kus lihtsalt olla, kuid talvel on neid pigem vähe.

Laudkond nr 7. Teema: Milliseid gümnaasiume Tartu vajab? Juht Riho Raave, kokkuvõtte tegija Pilvi Pärnat

- Gümnaasiumitesse astumise ühiskatsed peaks muutma läbipaistvamaks. Võiks arendada ülikoolidega sarnast mudelit katsete tulemuste avaldamisel, et õpilased saaksid operatiivselt teada, kas ta on kooli astumise lävendi ületanud.
- Muuta on tarvis õpetaja ameti negatiivset kuvandit, mis ei soodusta noorte õpetajate kooli tulekut ja tekitab õpetajate järelkasvu probleemi. Tuleb leida ja rõhutada õpetaja töö positiivset poolt.
- Õpilased soovivad:
 - valikainete valikute paindlikumaks muutmist (kooliti erinev);
 - vähendada valemite tuupimist ja arendada oskust õige info leidmiseks;
 - Tartusse rohkem teatrikallakuga koole (võimalik koostöö Tartu teatritega);
 - karjäärpäevi ja rohkem valikaineid juba põhikoolidesse (et osata teha õigeid valikuid);
 - ühiselamuid gümnaasiumi astmele (vaieldav, kas kõik ikka peaksid Tartusse tulema).

Laudkond nr 8. Teema: Tartu aastal 2040, juht Imbi Lang, kokkuvõtte tegija Erni Kask

- Kui noored ei saa töökogemust, pole neil ka tööeetikat, mille puudumist vanemad noortele ette heidavad. Tööle saad siis, kui on kogemust, aga kogemust saad ainult töölt. Surnud ring.
- Tartu ja Eesti on teise mandri inimestele eksootiline ja see võiks olla hea sissetuleku allikas.
- Mis võiks muutuda paremaks: tippspordi võimalused; linn võiks rohkem pakkuda tööd, sh ka alaealistele, et tekiks harjumus tööd teha; rohkem tegevusi teismelistele; Tartu on noorte ja ülikooli linn, karjääri minnakse tihti tegema mujale; laevaihenduse tõttu on Tallinnal eelis. Tegelema peaks kõrgete lasteaiatasudega.
- Mis on hästi: keskkond, rahvusvahelisuus, teiste rahvuste köögid, bussiliiklus.
- Aastal 2040: ülikool; sobivad pansionaadid; hea keskkond lastele ja lastelastele; rohkem mänguväljakuid; koolid korda; vähem autostumist ning jalgrattaristu ja ühistranspordi arendamine; huvitavam Annelinna keskkond; Annelinna majakarpide eluiga hakkab läbi saama, seega plaan sellega tegelemiseks; päike ja tuul on energiaallikatena rohkem kasutusel; monorelss-raudtee oleks huvitav plaan; elektriautode asemel võiks mõelda pigem vesinikautode peale; Tartu võiks olla hubane ja meeldiv koht, kus elada; Supilinn korda, et see ei upuks; alkoholivabad tegevused noortele reede õhtuteks; rohkem võimalusi koolides loova tegevusega tegelemiseks; lahendada parkimisprobleeme.
- Riia on Tartu jaoks suurem tõmbekeskus kui Tallinn. Turistide meelitamine Tartusse on oluline - meil on, mida näidata, kuid Tartut tuleks rohkem reklaamida.

- Välismaalt kogemuste saamise võimalus on oluline ning kaugemaid plaane mõjutab pigem meeldiva töökoha saamine kui elukoht.
- Kuigi ühest küljest on aasta 2040 väga lähedal, ei osata nii kaugele ette mõelda (lähiaja probleemid nõuavad suuremat tähelepanu - nt gümnaasiumisse sissesaamine jne).